

VI. Zánik nároků ze správy.

Nárok ze správy musí býti proveden, pokud se týče věcí nemovitých do 3 let, v příčině věcí movitých do 6 měsíců, jinak zaniká (§ 933 o. o. z.). Lhůty tyto nejsou lhůtami promlčecími, protože též jich počátek není podmíněn tím, že žalobu ze správy přítomně lze podati (že jest *actio nata*) (roz. ze dne 26. února 1889 č. 2177, sb. »Novák«, III. sv. 80, a ze dne 13. března 1872 č. 8291, sb. 4514). Lhůta k podání žaloby ze správy počíná okamžikem odevzdání věci (roz. ze dne 3. listopadu 1868 č. 10106, sb. 3144; ze dne 12. října 1858 č. 11909, sb. 640), při čemž den, kdy věc byla odevzdána, se nečítá (roz. ze dne 26. února 1889 č. 2177, sb. »Novák«, III, 80); totéž platí o žalobě evikční (roz. ze dne 12. února 1890 č. 881 časop. »Jur. Bl.« 1890 č. 17). Úmluvou může býti stanovena též delší lhůta pro ručení ze správy (roz. ze dne 3. listopadu 1868 č. 10106, sb. 3144). Po uplynutí lhůty nelze však správy ani obranou se dovolávati (roz. ze dne 29. ledna 1873 č. 834, sb. 4862; ze dne 11. listopadu 1862 č. 7113, sb. 1597; ze dne 12. června 1860 č. 6524, sb. 1148), poněvadž práv, k jichž vymáhání žalobou zákon stanoví určitou lhůtu, nelze po uplynutí této lhůty ani obranou k platnosti přiváděti (roz. ze dne 30. ledna 1861 č. 11876, sb. 1268, časop. »Jur. Bl.« č. 36).

Správa čili sekvestrace.

I. Pojem.

Správa čili sekvestrace záleží dle své povahy v tom, že určitá věc, ku které si jedna neb více stran činí nárok, neb z jejíž výtěžků chce se jedna strana uspokojiti proti druhé, se odebere vrchností té straně, která věc drží a odevzdá se osobě třetí (sekvestrovi) k uschování a ke správě.

II. Dějinný vývoj.

1. Římské právo. Dle nejstarších pramenů znamená slovo »sekvestor« rozhodčího, u něhož se deponuje věc sporná. Tento poměr byl patrně, aspoň pokud se týče t. zv. prozatímní sekvestrace, východiskem vývoje tohoto právního ústavu v právu římském. Později byla sekvestrace rozšířena též na věci, o něž sporu nebylo. Tím stala se samostatným právním jednáním, předkem »*depositum qualificatum*«. [*Proprie autem in sequestre est depositum, quod a pluribus in solidum certa condicione custodiendum reddendumque traditur* (I 6 dep. 16, 3)]. Avšak i jiná smlouva, než *depositum*, mohla býti sekvestrací, pokud jen spojena byla s odevzdáním věci dvěma neb více osobami osobě třetí, n. př. *mandatum*, *locatio*, *conductio*, *commodatum*. Byla tu totiž sekvestrace, když byla zmíněná podmíněčná alternativní solidární povinnost restituční uložena osobě třetí, která se tím stala sekvestrem, když povinnost tuto na se vzala. Ve starém římském procesu »*per legis actiones a per formulas*« zdá se, že byla sekvestrace surogátem procesních kaucí, jež bylo jinak třeba složiti. Taková sekvestrace byla však, byť i pretorem byla nařízena, jen sekvestrací dobrovolnou, na vůli stran závislou. Sekvestra nejmenoval *praetor*, nýbrž volily jej volně strany. Sekvestr nabýval pravidelně — nebyla-li totiž sekvestrace zavedena pouze »*custodiae causa*«, nýbrž »*ommittendae possessionis causa*« — k věci skutečné, t. zv. odvozené držení. V novějším právu římském je sekvestrace, jak patrně z *Codexu Theodosiánského*, již sekvestrací nucenou, t. j. soudce ji nařídil a po případě vynutil. *Codex Theod.* ji připouštěl:

a) ve sporu o věc movitou, individuálně určenou v řízení nalézacím (prozatímní sekvestrace, reální vězení);

b) co exekuci k zjištění při žalobách o pecunia (peníze neb kvantita), zvláště na základě dlužních listin (spor exekuční);

c) co exekuci zjišťovací pendente appellatione a sice:

α) jak ohledně movitého neb nemovitého předmětu sporného individuálně určeného tak též

β) pro dlužné peníze nebo kvantita Římské právo znalo též sekvestraci osob a sice nedospělých dětí. Vzešel-li totiž spor o moc otcovskou k nedospělému dítěti a nebylo-li vhodným seznáno, ponechati dítě některé straně sporné, byl spor až do dospělosti dítěte odložen a dítě až do této doby odevzdáno péči osoby třetí (l. 3, § 5 de lib. exhib. 43, 30). Postup při sekvestraci byl ten, že věc movitá, jež měla »officio iudicis« býti sekvestrována (suma peněžná nebo kvantita), byla držiteli odňata a u sekvestra neb v »aedes sacra« deponována, po případě nastala »pignoris capio«. Při sekvestraci věci nemovité byly dlužné dávky (canon) nebo plody pomocníky soudce vybrány, pokud se týče odebrány a věci tyto, pokud se týče, jich výtěžek deponovány. O nuceném zbavení držitele správy statku a zavedení nuceného správce se prameny nezmiňují. Dlužno však souditi z l. 22 (23) § 8 soluto matrimonio 24, 3, že dle římského práva, totiž aspoň v tom případě, když manžel šilené ženy promarnil její věno, připouštělo se, byť i ne cestou procesní, přece cestou officiosní, zbavení držby a nucená správa věna, pokud záleželo v nemovitostech. Sekvestraci exekuční, t. j. k uspokojení nároku směřující, právo římské neznalo. Avšak tím, že bylo zástavnímu věřiteli propůjčeno právo (jak při zástavě dobrovolné, tak nucené) vybírat »fructus percepti« a »percipiendi« zástavy předkem na úrocích a pak na kapitále (l. 5 § 21 ut. in poss. leg. 36, 4 — l. 9 § 2 de reb. auct. jud. 42, 5, — l. 1, 2, 3 C de pign. act. 4, 24 — l. 1 C de distr. pign. 8, 28 — l. 2 C de partu pign. 8, 25), byla již předem poskytnuta možnost při plodonosné zástavě z plodů zástavy pohledávku uspokojiti. V této podobě přešla sekvestrace i do práva Justinianského).

2. Právo církevní recipovalo jednak případy sekvestrace práva římského, jednak rozšířilo případy ty a zejména blíže upravilo sekvestraci beneficií. Ostatně jsou zde četné otázky sporné.

3. V právu německém platila původně zásada svépomoci, jež byla zákonem uznána a upravena. Příklady toho jsou svémocné zabavení a t. zv. »Anewang«, t. j. právo držitele zmocniti se své věci movité, kterou beze své vůle z držení ztratil a sice buď svépomocí nebo za přispění soudního posla. Na to teprve následovalo řízení soudní. Zbytkem této německé svépomoci jest právo svémocného zabavení, jež s některými obmezeními pojato bylo též do zákoníků moderních. Srv. o. o. z. §§ 1321 a 1322, pruský Landrecht I. díl, 14 tit. § 413 nn. Sesílením moci státní a ústavy soudní v Německu pozbývala stále více svépomoc svého významu. Její místo zaujalo soudní zjištění. Toto zavládlo v 16. st. v Německu již všeobecně. S rozvojem práva německého bylo soudní zjištění ve značném rozsahu připouštěno a sice jako zadržení osoby samé nebo jejího majetku; v posledním případě buď odnětím sporné věci žalovanému a složením téže k soudu neb odevzdáním věci osobě třetí do opatrování neb vydáním zákazu scizovacího proti žalovanému neb konečně

zabavením majetku dlužníkovy. Obyčejným označením pro tato prozatímní soudní opatření zjišťovací bylo vězení (osobní neb věcné). Dle toho byla sekvestrace jen zvláštním druhem vězení. Stopy exekuční sekvestrace jeví se též v četných právech německých a sice v exekuční formě prozatímního uvedení věřitele v držení nemovitosti dlužníkovy s případným závazkem jeho sraziti si na své pohledávce dobyté plody, pokud se týče, čistý výnos nemovitosti. Tuto povinnost měl totiž věřitel tehda, když dlužník v určité době po uvedení nezaplátil a věřitel po této době nežádal za exekuční odevzdání nemovitosti. Exekuce tato byla vždy exekucí na substanci věci, avšak forma její umožňovala exekventovi (podobně jako v právu římském) přeměnití ji ve skutečnou exekuci na plody.

4. V právu obecném užívalo se výrazů »vězení« a »sekvestrace« po dlouhou dobu souznačně pro soudní opatření zjišťovací vůbec. Teprve později byla obmezena sekvestrace na svůj původní význam a mluvilo se o sekvestraci jen tehda, když byla věc soudním opatřením držiteli odňata a odevzdána osobě třetí v uschování a opatrování, kdežto všechna ostatní soudcovská opatření zjišťovací byla zahrnuta společným názvem vězení. V Sasku a v zemích práva saského, též v Čechách poskytovalo reální vězení právo zástavní a zváno bylo právem stavným. V oboru exekuce vytvořilo teprve právo obecné samostatné vedení exekuce na plody při nemovitostech, užívacích právech k nim a právech reálních (právo honby, rybolovu a důchodů) a sice buď uvedením exekventa v držení a užívání nemovitosti exekutovy s povinností spočísti a, pokud se týče, odečísti těžené plody ze své pohledávky, nebo zřízením a uvedením osoby třetí co správce (kurator, sekvestr) v držení — tudíž dnešní exekuční sekvestrací — nebo exekučním pronájemem neb konečně ponecháním dlužníka v držení s povinností účty klásti a čistý výtěžek vydati.

V Rakousku dál se právní rozvoj až do prvních kodifikací společného práva rakouského koncem 18. a počátkem 19. století v právech městských, řádech zemských, deskách zemských, zárukách zemských a soudních řádech procesních pro jednotlivé země vydaných. Přijato tu celkem obecnoprávní vězení, pokud se týče, právo stavné a obecnoprávní prozatímní sekvestrace. Zvláštní rozvoj prozatímních prostředků zjišťovacích v Rakousku jeví se jen v tom, že obecnoprávní vězení rozděleno ve své díly, jež označeny byly zvláštními jmény technickými a sice rozeznáváno mezi o b s t á v k o u (zákaz vydati jmění dlužníkovy, jež se nalézá v rukou osoby třetí, dlužníkovi), vězením (osobní zadržení dlužníka) a sekvestrací (odnětí věci sporné žalovanému a odevzdání její osobě třetí v uschování a správu). Upustilo pak právo rakouské od obecnoprávního reálního vězení, jež záleželo v tom, že jmění, jež dlužník měl v držení, bylo ku pojištění budoucí exekuce prozatímně zabaveno. Teprve západohaličský řád soudní ze dne 9. prosince 1796 č. 329 sb, z. s. zavedl v§ 389 t. zv. sekvestraci úhradní ku pojištění peněžních pohledávek pro útěk neb podezření z útěku dlužníka. Ač se rakouské partikulární prameny právní častěji zmiňují o sekvestraci, byla sekvestrace a sice jen sekvestrace prozatímní upravena zákonem jen v českých právech městských (Stadtrechte im Erbkönigr. Böhmen u. Margrafthum Mähren, Jiří Lehmann anno 1721) lit. H, XLIII, v obnoveném zřízení zemském Ferdinanda II. z r. 1627 lit. W, VII Ec. XXVI a Hh, VIII a v Dolnorakouské desce zemské I sv. tit. 68 (rukopis ze 17 st. ve Vídeňské zemské knihovně). Co se týče exekuce, byla

exekuční sekvestrace zavedena jen v zemích koruny České (v Čechách, Moravě a Slezsku) a sice věřitelem samým, ježto řády zemské udělovaly věřiteli, jenž byl uveden na základě úpisů takových v držení nemovitosti dlužníkovy, právo, avšak též závazek sraziti si plody ze statku vybrané na pohledávce, kterýžto závazek byl později a sice deklaratoriemí cís. Leopolda I. z 17. srpna 1680 (Weingarten: Codex Ferd. Leop. Jos. Car. str. 450 č. 344) též ohledně práv městských, jimž posud byl neznámým, uložen uvedenému věřiteli a sice bez rozdílu, byl-li uveden na základě rozsudku nebo dlužního úpisu. Ve vnitřních rakouských zemích korunních, jakož i v Tyrolsku a Vorarlbersku byl tento způsob exekuce neznámým. Tam byla exekuce vedena pouze zájmem, odhadem a příkázáním vlastnictví věřiteli. Josefinský obecný řád soudní z 1. května 1781 č. 13 sb. z. s. učinil tím značný krok ku předu, že připustil v § 320 exekuční sekvestraci jak při věcech movitých a nemovitých tak i při všech právech požitkových bez rozdílu.

III. Druhy.

Správa čili sekvestrace je buď dobrovolná (§ 968 o. o. z.), nebo nucená; tato opět buď soudní nebo politická.

A. Soudní správa jeví se jako

1. správa vnucená;
2. správa prozatímná;
3. správa jako prozatímné opatření;
4. správa osvobozovací (liberatorní).

O soudní správě ad 1., 2., a 3. viz čl. Správa dle řádu exekučního.

Ad 4. Správa osvobozovací (liberatorní).

Tato spočívá na § 1425 o. o. z. Ve všech případech, ve kterých může dlužník platiti nebo plniti soudní deposicí, může žádati za sekvestraci dlužného předmětu, jestliže se tento dle stávajících předpisů o úřadech schovacích nehodí k soudní deposici. Sekvestrace je tudíž způsobem zrušení obligace a surogátem deposice. Tuto sekvestraci (dle § 1425 o. o. z.) povoluje jak soud příslušný ve věci hlavní, tudíž soud, kde lze žalovati dlužníka nebo sekvestranta pro dotyčné dlužné plnění, tedy zpravidla, jak soud vlastního bydliště dlužníka, tak i soud okresní, v jehož obvodu leží věc sekvestrovaná. Sekvestr zřizuje se dle zásad daných o zřízení prozatímního sekvestra. Sekvestrace dle § 1425 o. o. z. osvobozuje dlužníka jen tehda, když se stala po právu a byl-li věřitel o vykonané sekvestraci vyrozuměn.

Vyrozumění věřitele působí liberaci dlužníka, avšak ne teprve okamžikem vyrozumění, nýbrž působí zpět na dobu vykonané sekvestrace. Právní postavení tohoto sekvestra ke stranám je totéž jako prozatímního sekvestra. Zejména nemůže po vykonané sekvestraci žádati dlužník vrácení a věřitel vydání věci sekvestrované od sekvestra. Jedno i druhé může povoliti toliko soud, jehož nařízením je sekvestr podroben. Byla-li sekvestrace provedena, může (nehledě ku srovnalé žádosti) dlužník žádati na soudě vrácení sekvestrované věci jen, byla-li sekvestrace prohlášena rozsudkem za právně neúčinnou, věřitel však může žádati za vydání věci kdykoliv až do případného prohlášení sekvestrace za právně neúčinnou.

B. Politická správa.

Politickou sekvestrací rozumíme správu uvalenou úřady správními. Sekvestrace tato má své samostatné základy lišíc se od správy soudní. Vyskytuje se

1. jako exekuce k dobytí daní a dávek veřejných jim na roveň postavených. Tato forma dobývání daní spočívá na zákonech povšechných a na zákonech vydaných pro jednotlivé země. Mimo to vydána byla četná nařízení (výnosy fin. min.), jež sice nemají moci zákona, jež jsou však proto důležitá, poněvadž orgány podrobené ministerstvu financí jsou jimi ohledně postupu při berní exekuci vázány (viz zákonné a nařizovací předpisy o sekvestraci daní v Manzových a Röllových zákonech berních a v Schubert-Soldernově: »Sekvestrace dle práva rak.« Vídeň 1894). Povšechným právním základem politické sekvestrace co exekuce berní je systemální patent Marie Teresie z 6. září 1748 (č. 54 sb. p. z. Marie Teresie sv. I. str. 71) a instrukce k patentu tomuto pod lit. A. připojená. S patentem tím souhlasí podstatně též řády o berní exekuci pro jednotlivé země do r. 1848 vydané. Z těchto předpisů plyne, že exekuce sekvestrací je tam, kde dodatečnými zákony pro jednotlivé země vydanými, úchytky nejsou stanoveny, zákonem dovolena jen ohledně bývalých vrchnostenských (dnes v deskách zemských zapsaných) statků. Sekvestraci obstará úřad krajský (dnes okresní hejtmanství, berní správa, berní komise místní). Proti poplatníkům, jež nejsou držiteli statků takových, vede se exekuce politická jen co exekuce vojenská, neb pokud to pozdější zákony připouštějí, též politickým zájmem, odhadem a prodejem. Za exekuci mohou v případech těchto žádati úřadové političtí jen u soudů. Na tom nebylo nic změněno zrušením poměru poddanského a rovněž nemohou zákonný tento stav zrušiti nebo změnit výnosy min. fin. pouze do věstníku min. financí pojaté a zejména ne výnos min. fin. z 4. března 1878 č. 2712. Dv. d. z 17. listopadu 1798 č. 440 sb. z. s. bylo politickému sekvestrovi uloženo za povinnost klásti účty vlastníkovu sekvestrovaného statku a dv. d. z 20. ledna 1834 č. 2638 sb. z. s. bylo mu uloženo zapravovati úroky z kapitálů dříve na sekvestrovaném statku pojištěných. Právní postavení fiskálního sekvestra je podstatně totožným s postavením soudního sekvestra exekučního.

2. Politická sekvestrace vyskytuje se dále co policejní sekvestrace věci nalezené, kterou nařídí jsou-li zde podmínky § 390 o. o. z., vrchnost obecní, vykonávajíc policii místní a v městech, kde obstarávají funkce policejní zvláštní zeměpanské úřady policejní, tyto. Co se týče právního postavení policejního sekvestra, dlužno vytknouti, že vyplývá z §§ 391 a 392 o. o. z., že strany, tedy zde nálezce a vlastník, vstupují v bezprostřední poměr právní, cit. §§ upravený, ke státu, nikoliv však k sekvestrovi. Stát obstarává zde ve veřejném zájmu uschování neb sekvestraci věci nalezené na vlastní nebezpečí a náklad, sekvestr jest pouze jeho uschovatelem, pokud se týče, správcem.

3. Posléz vyskytuje se politická sekvestrace ještě jako sekvestrace železnice, nařízená úřadem správním. Dle § 12 z. o železniční koncesi z 14. listopadu 1854 č. 238 ř. z. může totiž ministerstvo (dnes železniční) naříditi sekvestraci koncedované dráhy na nebezpečí a náklady podniku provozovacího, jestliže tento neuposlechne nařízení představených úřadů neb jedná proti řádu železničnímu. Též dle § 4 zák. o garancii železnic z 5. prosince 1877 č. 111 ř. z. jest vláda oprávněna, když se garantovaná železnice domáhala za posledních pět let víc, jak polovice zaručeného čistého výnosu, sama dráhu provozovati. To však není žádná sekvestrace, poněvadž zde jen vykonává stát právo soukromé jemu dle smlouvy při-

slušející. Jak naložiti sluší s příjmem dráhy soudně neb cestou správní sekvestrované, určuje § 47 z. z 19. května 1874 č. 70 ř. z. o knihách železničních. Právní postavení politického sekvestra železničního dle zák. o koncesi železniční ze dne 14. listopadu 1854 je obdobné s postavením sekvestra berního, avšak s tím rozdílem, že sekvestr zřizuje se zde na nebezpečí a útraty podniku železničního.

L i t e r a t u r a : Dr. Pantůček, Sekvestrace soudní, Praha, 1892.

Správa dle řádu exekučního.

Nový exekuční řád ze dne 27. května 1896 č. 79 ř. z. rozeznává tři podstatně od sebe se lišící druhy správy a sice

A. správu vnucenou;

B. správu prozatímnou;

C. správu jako prozatímné opatření.

A. Správa vnucená.

I. Pojem a podstata.

Správa vnucená jest prostředkem exekučním, kterým mají býti zabráný majetkové výsledky určité hospodářské činnosti, aby jich bylo k zapravení peněžité pohledávky vymahajícího věřitele použito. Správa vnucená liší se od ostatních způsobů exekuce hlavně tím, že jí nejsou zastíženy objekty majetkové co do podstaty, nýbrž jen co do výtěžků, tak že bezprostředním předmětem k zapravení pohledávky věřitelovy sloužícím není ona věc sama, nýbrž její plody, které podle různých faktorů hospodářských a tržních dobytí a zpeněžení jich podmiňujících brzy větší, brzy menší hodnotu representují.

Národohospodářský význam vnucené správy nelze podceňovati. Vnucenou správou docíleno býti má uspokojení věřitelova z běžných příjmů dlužníkových beze zkrácení a ztenčení jeho kmenového jmění, které jemu ve své celistvosti pro budoucnost má býti zachováno.

Tento význam vnucené správy vedl zákonodárce k předpisu § 201 ex. ř., dle něhož k návrhu dlužníka i proti vůli exekventově na místo domáhané exekuce reální vnucená správa soudem exekučním může býti nařízena :

1. jestliže průměrný roční přebytek hospodářských výtěžků nemovitosti do dražby vzaté dostačuje, aby uhrazeny byly annuity nebo jiné splátky kapitálu, které ať při založení dlužného poměru ať dodatečně mezi věřitelem a dlužníkem byly smlouveny nebo

2. jestliže, třebas i nebylo umluveno, že má býti pohledávka splátkami umořována, může celá pohledávka tato i s příslušenstvím zapravena býti během jednoho roku z přebytků výtěžkových, které očekávati lze.

(V obou případech těchto se řízení dražební již zavedené zastavuje. O řízení, které k dotčenému návrhu dlužníkovu se provádí, o lhůtě k vznesení tohoto návrhu srov. §§ 202 a násl. ex. ř.)

Poněvadž vnucená správa jest mírnějším prostředkem exekučním, než-li prodej věci samé, musí státní orgánové dobývající pohledávky fiskální jí dříve použiti, než o prodej podstaty zakročí (dv. dekr. ze dne 31. ledna 1800 č. 492 sb. z. s.).

Ježto mají vnucenou správou býti zabráný veškeré exekvovatelné užitky věci předmět její tvořící, může býti vnucená správa ohledně jednoho objektu v téže době toliko jediná, třebas se i najednou více věřitelů zaplacení svých pohledávek z těchže výtěžků domáhalo (§§ 100 a 103 ex. ř.).